

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE

Jānis Paukšte

DZIMTĀS ZEMES ELPA

Autobiogrāfiska apcere

MANA UNIVERSITĀTE

~ DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES
AKADĒMISKAIS APĢĀDS "SAULE" ~

2011

Apstiprināts Daugavpils Universitātes Zinātnes padomes sēdē 2011. gada 21. februārī,
protokols Nr. 2.

Mana Universitāte. Jānis Paukšte. Dzimtās zemes elpa. Daugavpils: Daugavpils
Universitātes Akadēmiskais apgāds “Saule”, 2011. 352 lpp.

Atbildīgais par izdevumu: Henrihs Soms

Literārā redaktore: Jana Butāne

Māksliniece: Ģertrūde Rasnače

Datorgrafiķe: Ieva Lorence

Maketētāja: Marina Stočka

Izmantotas fotogrāfijas no Jāņa Paukštes personiskā arhīva,
Daugavpils Universitātes muzeja krājuma (II nodaļas 1.–2. lpp.,
III nodaļas 1. lpp., “Izskaņas” 1.–4. lpp.)

*Grāmata izdota ar Daugavpils Universitātes un
Kalupes pagasta pārvaldes finansiālu atbalstu.*

ISBN 978-9984-14-539-6

© J. Paukšte. Dzimtās zemes elpa, 2011
© Latgales Pētniecības institūta direktors, vēstures
doktors H. Soms, priekšvārds, I nodaļas un
personu rādītāja precizējumi, 2011
© Ģ. Rasnače, I. Lorence, vāka noformējums, 2011
© Daugavpils Universitāte, 2011

SATURS

Priekšvārds	_____	5
I. RĪTAUSMĀ	_____	7
Salenieki. Paukštu dzimta	_____	8
Agrā bērnība (1925–1933)	_____	25
Skolas gadi Kalupē (1933–1940)	_____	34
Cilvēki, raksturi, personības	_____	60
Dzīve Saleniekos	_____	63
II. VĒTRU LAIKS	_____	93
Lielās pārmaiņas (1940–1941).		
Padomju vara	_____	94
Karš. Vācu okupācija (1941–1944)	_____	113
Dzīve Saleniekos. Mācības Daugavpilī	_____	123
Padomju varas atgriešanās (1944)	_____	156
Kara ceļos. Frontē. Hospitāļos.		
Mājās (1944–1945)	_____	159
Skolotāja darbs Kalupē (1945–1946)	_____	180
Studiju laiks Daugavpilī (1946–1948)	_____	189
Atskaņas. Pārdomas par nemierīgajiem gadiem	_____	205

III. DZĪVE GRIEŽOS	_____	207
Nautrēnos (1948–1950)	_____	208
Jauns dzīves posms (1949–1950)	_____	224
Atkal Daugavpilī (1950–1952)	_____	234
Dagdas muzikālā apgaismība (1952–1961)	_____	249
Jaunas vēsmas	_____	263
Lielā rosība. Izaugsme	_____	268
Dagdas rajona Dziesmu svētki 1955. gada 24. jūnijā		
XII Vispārējie latviešu Dziesmu svētki Rīgā 1955. gada 18.–22. jūlijā		
Maza atelpa (1956–1957)	_____	277
Latgales atmoda. Dziesmu svētki (1959)	_____	285
Dziesmotais 1960. gads	_____	297
Dagdas rajona skolēnu Dziesmu diena (1960. gada 29. maijs)		
Dagdas rajona Dziesmu svētki (1960. gada 19. jūnijs)		
Pirmie skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki Rīgā (1960. gada 23.–26. jūnijs)		
XIII Vispārējie latviešu Dziesmu svētki Rīgā (1960. gada 18.–24. jūlijs)		
Izskaņa	_____	305
Laiks, vide, cilvēki	_____	313
Pēcvārds	_____	317
Personu rādītājs	_____	325

PRIEKŠVĀRDS

Atmiņu tēlojuma autors Jānis Paukšte dzimis 1925. gada 8. augustā Daugavpils apriņķa Kalupes pagasta Saleniekos (tag. Vārkavas novads). Kordiriģents, mūzikas teorētisko kursu pasniedzējs, metodīķis. Studiju un darba gaitu ceļi vairākkārt krustojušies ar Daugavpils Universitāti (agrāk skolotāju institūtu, Pedagoģisko institūtu). 1946.–1948. gadā studējis Daugavpils Valsts skolotāju institūta Literatūras un vēstures fakultātē. Studiju laikā institūtā izveidojis vokālo ansambli – vīru kvartetu, kurš vēlāk pārtapa par jaukto kori. Brīvos brīžos darbojās deju kapelā. Vienlaicīgi jaunākajosursos sāka pasniegt dziedāšanu un speciālos priekšmetus. Pēc pāris skolotāja darba gadiem Nautrēnos J. Paukšte Daugavpili atgriezās 1950. gadā, kad līdz 1952. gadam skolotāju institūtā pasniedza kora un mūzikas stundas, vadīja institūta kori. Pēc tam, no 1954. gada līdz 1957. gadam, sekoja studijas Daugavpils Pedagoģiskā institūta Filoloģijas fakultātē, kur tika iegūta vidusskolas latviešu valodas un literatūras skolotāja kvalifikācija. Nākamā atgriešanās Daugavpili notika 1975. gadā, kad Jānis Paukšte 16 gadus, līdz 1991. gadam, strādāja DPI Mūzikas pedagoģijas fakultātē, bija teorētisko priekšmetu pasniedzējs, metodīķis, pedagoģiskās prakses vadītājs, arī neklātienes nodaļas vadītājs. Pēc aiziešanas pensijā joprojām dzīvo Siguldā, ar kuru ir saistīts jau kopš 1961. gada, kad Siguldas internātskolā sāka strādāt par mūzikas skolotāju.

Autors pats uzskata, ka ierosmi rakstīt atmiņas ir devis viņa brālis, Salenieku mājas saimnieks Staņislavs. Šim nolūkam tika rūpīgi krāti materiāli, fotogrāfijas, rakstītas piezīmes, veidots dzimtas koks. Tāpēc sagatavotais atmiņu tēlojums reizē ir arī veltījums brālim Staņislavam.

Pedagoga un mūziķa Jāņa Paukštes dzīvesstāsts tiek izdots Daugavpils Universitātes 90. gadadienas priekšvakarā. Šis mācību iestādes izaugsmei savu ieguldījumu ir devis arī šo atmiņu autors. Tēlojumā ir minēti daudzi tā laika augstskolas pārstāvji, studenti, arī tuvākie kaimiņi un dzimtas locekļi. Tāpēc šo datu precizēšanai ar autora atļauju tika piesaistīta Daugavpils Universitātes muzeja direktore Zane Stapķeviča, kā arī novadnieki Vitālijs Bramanis, Valerjans Maskalāns, Lolita Jokste, Ģertrūde Rasnače, Antons Soms (neilgi pirms aiziešanas mūžībā), Henrihs Soms, Jānis Soms, Sofija Svirska. Izdevumā ir saglabāts autora veiktais teksta trekninājums un kursīvs.

Grāmata iznāk jaunā izdevuma sērijā “Mana Universitāte”, kurā turpmāk tiks iekļautas mūsu augstskolas docētāju un absolventu atmiņas.

Henrihs Soms